

באמונתך - שמיני

לקיחת אחריות

- העומד מאחרי דמות השותה לשוכרה.
- ממשה ואהרן למדנו לקיחת אחריות מפעימה.
- לקיחת אחריות מיסודי האמונה.
- לשים לב לפרטים הקטנים (במשנת הרב גלינסקי).
- ה' אמר לו קלל.
- צער תוגה ודאגה - לחינם בכפליים.
- חסרון הידיעה גורם מרכזי לצער - מרן החפץ חיים בניחומין לביתו.
- לקפוץ על העגלה בזמן המתאים.
- לחשוב על העתיד ולהתעורר.
- עוד יבוא יום - הגביר והמרגלית.
- לקחו של ליל הסדר - יש סדר בעולם.
- "איחרת את המועד", אמר לי האדמו"ר - מפעים!!!
- רבי אברהם הלוי, מגורי האר"י - מפעים!!!
- מסירות נפש של האחים סלאוויטא על כיסוי הראש.

צידה לדרך

- האחריות על המעשים שלי היא לא עוד דבר בחיים.
- סוף מעשה במחשבה תחילה.
- מערכת הבלמים - מובנת בנפש.
- כיצד להגיב לעצמי אם נכשלתי, או הגבתי לא נכון.
- כל ניסיון עצמי או חברת הוא סוג של קרש קפיצה למעלה.

לקיחת אחריות

אחד הדברים המהווים אבן יסוד לאורח חיים תקין בחיי האדם הוא:

לקיחת האחריות!!!

זהו תנאי הכרחי לאדם הנוטל אחריות על מעשיו, מהלכיו וארחות חייו.

לפעמים, הדבר מורכב ולא פשוט, כיון שטבע העולם - ללא עבודה והתכונות - לתרגם אירועים שונים ולפרשם באופן שנוח לו לראות, כלומר, ברוב המקרים נוהג האדם להאשים את האחר או את הסביבה, בכישלונות ובכל אי הצלחה שהוא חווה. קל לו לגלות את קלונם וגנותם של האחרים ובעצם להסיר ממנו על ידי כך את האחריות. זהו נושא ארוך ומורכב, אך ננסה במאמרנו זה לגעת בקצות העניין בכדי לעורר את לב האדם, לראות את פשר הקשר האמיץ שיש בין זה לבין האמונה הצרופה בכורא.

וכדלהלן:

העומד מאחורי דמות השותה לשוכרה

תחילה נפתח בתופעה עגומה ומצערת, שיש בה מקום לעורר וניתן באמצעותה להתעורר ולהבין מהי הכחשה המאופיינת בהעדר נטילת אחריות, ועד היכן הדברים מגיעים.

ישנם בני אדם אשר אימצו להם כהרגל וכחלק בלתי נפרד מארחות חייהם את התאוה לטיפה המרה בשתיית משקאות חריפים למיניהם ולסוגיהם.

ונתבונן נא:

האם אדם כזה שותה משקאות אלו כיון שהם **טעימים לו וערבים לחיכו**, או בגלל שרצונו "לתפוס ראש", כלומר, לחוש את אותן הרגשות שבדרך כלל מגיעות לאחר השתייה, ומביאות אותו לתחושת שחרור, המתבטאת בפריצת גבולות וחוסר מגבלות, כך לטענתם.

אך כשנתבונן בעומקם של דברים מונח כאן דבר נוסף:

ובמשפט אחד -

רצון לברוח מהמציאות!!!

כמוכן שאין כוונתנו להכליל בנושא רחב זה התלוי ברמות ואופנים שונים, ומכוונים הדברים כלפי האופנים הנקראים קיצוניים יותר בהם האדם מורגל על דרך קבע, ואולי בלי ליתן דעתו על כך לברוח ממציאות החיים דרך שתיית הטיפה המרה.

אלא שעל האדם הנמצא במצב זה לשאול את עצמו בכנות שאלות אמיתיות שעליו ליתן עליהם את הדעת.

כמו:

א. מדוע הוא מרגיש צורך לברוח מהמציאות?

ב. מה מפריע לו עד שהוא מרגיש צורך לייצר בעולמו מציאות מדומה של "טוב" בדרך חיצונית, פסולה וגרועה?

ג. האם אכן "טוב" לו או שמא יש כאן אשליה שקרית? ועוד כהנה שאלות נוקבות המעמידות את האדם מול מציאות חייו ממש.

למעשה, כאשר יתבונן האדם בדברים, הוא ימצא שחלק בלתי נפרד מהם נובע מחוסר רצונו/יכולתו **לקחת אחריות** על מעשיו, הנהגותיו, ובעצם אחריות על החיים. ועל כך עליו ליתן את הדעת בצורה יסודית.

אין אנו מתיימרים ליתן מתכון פרטני לכל אחד הזקוק לכך באופן גורף שהרי אלו דברים המסורים ללבבות. על כל אדם, כאשר הוא, לידע כיצד להועיל לעצמו או להיעזר באחרים שיעשו עבורו תוכנית אינדיבידואלית ופרטנית התואמת לו, למצבו ולאורח חייו.

אך באנו בקצרה לעורר על שורשי העניין, ואולי דרך מבט טוב יותר על החיים ובשינוי תפיסת המציאות שלו כלפי עצמו, וכלפי החיים באופן כולל יותר, אפשר שיעזור לו הדבר, ולא במעט, ואם כך והיה זה שכרנו.

משה ואהרן - לקיחת אחריות מפעימה

בפרשתנו, פרשת שמיני, נאמר:

"ויבוא משה ואהרן אל אהל מועד ויצאו ויברכו את העם וירא כבוד ה' אל כל העם". (ויקרא ט, כג).
הכתוב מדבר על יום השלמת הקמת המשכן, ביום השמיני למילואים. שבו שרתה שכינה בישראל.
הבה נתבונן:

א. מדוע נפתח הפסוק בלשון יחיד, באומרו "ויבוא" משה ואהרן, הלא לכאורה מדובר כאן בביאתם של משה ואהרן, והקושיא קשה שבעתיים לנוכח הסיפא, שם הפסוק מסתיים בלשון רבים "ויצאו ויברכו את העם" וכו'. ואם כן, מה פשר השינוי?

ב. לאחר שבאו משה ואהרן אל אהל מועד, אנו מוצאים כי באותה שעה "נראה כבוד ה' אל כל העם", ותמוה, מדוע קודם לכן לא נגלה כבוד ה' אל העם?

ונסביר, הרי בתחילת הפרשה כבר הודיע משה לעם: "זה הדבר אשר ציוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה'" (ט, ו), ולאחר מכן "ויקרב אהרן אל המזבח" וכו' (ט, ח). "וישא ידיו אל העם ויברכם" (שם, כב). מדוע אז לא התגלתה השכינה, אף על פי שאהרן נשא ידיו אל העם וברכם בסיום הקמת המשכן וחונכתו, לשם מה נדרשו להמתין להצטרפותו של משה רבנו ורק אז "וירא כבוד ה' אל העם... וירא כל העם וירונו ויפלו על פניהם" (שם כג-כד). מה היה חסר?

יודע אני שכעס הקב"ה עלי, ובשבילי ירדה שכינה לישראל

נפנה לראות כיצד התייחסו רבותינו לנקודה זו:

"למה נכנס משה עם אהרן? כיון שראה אהרן שקרבו כל הקרבנות, ונעשו כל המעשים, ולא ירדה שכינה לישראל, היה מצטער ואומר: יודע אני שכעס הקב"ה עלי, ובשבילי לא ירדה שכינה לישראל. אמר לו למשה: משה אחי, כך עשית לי, שנכנסתי והתביישתי. מיד נכנס משה עמו וביקשו רחמים וירדה שכינה לישראל". (רש"י שם)

בהמשך מביא רש"י כך:

"ויצאו ויברכו את העם - אמרו ויהי נועם ה' אלינו עלינו, יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם. לפי שכל שבעת ימי המילואים, שהעמידו משה למשכן ושימש בו ופרקו בכל יום, לא שרתה בו שכינה, והיו ישראל נכלמים ואומרים למשה, משה רבינו, כל הטורח שטרחנו, שתשרה שכינה בינינו, ונדע שנתכפר לנו עוון העגל. לכך אמר להם, זה הדבר אשר ציוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה', אהרן אחי כדאי וחשוב ממני, שעל ידי קרבנותי ועבודתו תשרה שכינה בכם, ותדעו שהמקום בחר בו".

קודם שנעיין בתשובתו לעם, נתבונן במעשיו של משה במשך כל ימי המילואים.

משה רבנו עושה מאמצים רבים במשך שבעה ימים על מנת להביא להשראת השכינה, אך נראה כביכול שמאמציו אינם עושים פירות. ישראל חוששים שמא הם המעכבים את השכינה מלהופיע, על ידי חטאם בעגל, אך משה מודיע להם שאין העיכוב בגינם, כי אם בגינו!!!

משה ואהרן יחד-כגורם להשראת השכינה

משה רבנו, בגודל ענוותנותו, תולה את העיכוב בו, ולכן אומר לעם שכאשר ייכנס אהרן ויעבוד במשכן - תשרה השכינה:

"אהרן אחי כדאי וחשוב ממני, שעל ידי קרבנותי ועבודתו תשרה שכינה בכם, ותדעו שהמקום בחר בו".

לאחר שבעת ימי המילואים בהם שימש משה, נכנס אהרן למשכן. הוא עובד את עבודתו, מקריב את קרבנותיו, ומצפה אף הוא להשראת השכינה. בראות אהרן כי אין השכינה שורה במעשה ידיו, רואה אף הוא את עצמו כמי שבאשמתו נמנעת ההופעה, ופונה אל משה ואומר:

"יודע אני שכעס הקב"ה עלי, ובשבילי לא ירדה שכינה לישראל".

העם כולו, ושני מנהיגיו, עומדים בציפייה מתוחה לבואו של הרגע הגדול, רגע השיא, שבו תשרה השכינה בישראל. מאמצים רבים והכנות מרובות קדמו ליום זה, על מנת לאפשר זאת, וכעת נראה שהדבר לא עזר. הם מבינים שיש גורם מסוים שמעכב את הופעת השכינה מלהגיע, וכל אחד מהם רואה את עצמו כגורם המעכב. כל אחד מהם מגלה את ה"חיסרון" שקיים בו. וכאמור, מצביע כל אחד על חסרונו, כדבר המונע את ההופעה המיוחלת.

כל אחד תולה את האשם - בו עצמו...

צריך כל אחד לתלות החוב בעצמו!!!

יסוד גדול לימדה אותנו התורה בפרשה זו, וכפי שביאר מרן המשגיח רבי ירוחם ממיר (על דברי רש"י כאן) וז"ל:

טבע האדם הוא להיפך, בכל צרה שלא תבוא עליו הוא תולה תמיד בדברים אחרים ולא בחטאיו, וכל שכן צרה שלא תבוא על הציבור, הנה קל מאוד לתלות הסיבה בחברו שחטא, ולא בעצמו הוא, אם כי הלא ייתכן מאוד שאמנם בגללו, ובסיבת חטא שלו, באה הצרה, ובייחוד כי לא רוצה האדם להיענש על היותו גורם בצרת הכלל, כי על כן על פי רוב כל אחד תולה את הצרות בסירחון חברו, ולא דואג כלל שמא הוא הגורם בזה, אמרו חז"ל (ריש פ"ב דתענית) שבעת צרה, כשגוזרים תענית על הצבור מוציאים את התיבה לרחובה של עיר כדי שיתביישו מעוונותיהם, ואם כל אחד ידחה החוב על חברו, מה תועלת תהיה בתענית ובהוצאת התיבה, כי מי יתבייש? ומי ישוב מחטאיו? אלא על כרחך צריך כל אחד לתלות החוב בעצמו, לפשפש ולמשמש במעשיו הוא, ולבקש אצל עצמו חטאים שבהם סיבב העונש הגדול על הציבור". (דעת תורה ח"ג פר' שמיני).

ביקורת עצמית-לראות חסרונותיו שלו

ישנה נטייה בנפש האדם לא לקבל אחריות על מעשיו, עד כדי כך שכמעט כל דבר שיש בו איזה צל צילו של מתיחת ביקורת, הרי הוא מכונן את שבת הביקורת כלפי אחרים, בכדי לסלק מעליו כל גינוי, שלא ידבק בו שמץ של הוקעה עצמית.

וכבר אמרו רבותינו שדרך האדם, על פי המוטבע בנפשו, הוא לראות את מידותיו הנעלות והנהגותיו הנאצלות, ולא לראות את דרכיו הנלוזות ומעשיו המקולקלים. אולם כלפי אחרים, רואה הוא את החסרונות אך אינו רואה ומתבונן באמת במעלתם.

משה ואהרן רואים, שבנפרד, אין בכוחם להביא להופעת השכינה, ולכן הם באים ונכנסים למשכן יחד.

כאיש אחד - בלב אחד!!

כשהאחד משלים את השני-השכינה שורה

בכך הם מלמדים את העם הממתין להופעת השכינה שבשביל להביא לשיא השלימות, להשראת שכינה, מוכרחים להיות שלמים. ומאידך, כל אחד מהם רואה את עצמו כחלקי, יש בו צדדים חסרים, וממילא לא יכול הוא לבדו להביא אל השלימות שבהשראת השכינה.

הפתרון המתבקש הוא - להיכנס יחד, על מנת שהאחד ישלים את השני, וביחד - תיווצר השלימות המיוחלת שתצליח להוביל להשראת שכינה בישראל.

שני האחים המנהיגים תולים כל אחד את הסיבה לעיכוב השראת השכינה במעשיו, בענייניו. כניסה זו, יש בה השתלמות הדדית, ועל ידה ניתן להוביל אל שיא השלימות שבהשראת השכינה. "ויהי נועם ה' אלקינו עלינו...שתשרה שכינה במעשה ידיכם".

האדם רגיל לבקר את מעשיהם של אחרים, ומתעלם ממעשי עצמו, טבעו לכסות על שגיאותיו, והוא אומר לעצמו: האם איש כמוני יחטא? הוא רואה כל קיסם דק שבשיני חברו, ומתעלם מהקורה הנמצאת בין עיניו, כמו הנר כשהוא דולק ומסביבו יש צל - לאחרים הוא מאיר את החשיכה, ואילו את עצמו הוא שוכח והוא שרוי באפלה. לעיני חבריו הוא חושף את הטוב שבו, ואת מעלותיו. ומסתיר את הרע שבו, ואת חסרונותיו.

והקולר הלא יהיה תלוי על צווארו!!

חוש נפלא ברא הקב"ה באדם, והוא - חוש הביקורת.

אבל את הביקורת הזו יש להטות בראש ובראשונה כלפי פנים, כלפי עצמו, כדי לבער את החמץ מקרבנו, ולהסיר את הנגעים מבשרו.

אהרן הכהן, בתעצומות נפש רבות, לפי גודל ורוב מדרגתו, בא ללמדנו פרק חשוב בעניין זה, וכפי שביאר המשגיח בהמשך דבריו שם:

"כשראה אהרן שלא ירדה שכינה לישראל, הצטער ולא תלה בסירחון שום אדם, אף על פי שהיו חוטאים יותר גדולים ממנו, שהרי סוף כל סוף העם הוא שחטאו בעגל! תלה הסרחון דווקא בו, עד בוש, ואנו לכל הפחות עלינו לדאוג שמא אני גרמתי הכל, וזולת חטאי אולי לא היתה באה כל הצרה על הכלל, ואם אף רואה גם אחרים חוטאים, אבל שמא שלי גדול משלהם, וזהו אמנם התעוררות וחיזוק גדול לאדם העומד בניסיון, לחשוב שאם יחטא בחדרו, אבל הלא גורם היזק גדול, ברוחניות ובגשמיות, כי במעשיו מביא ייסורים וצרות על הכלל, והקולר הלא יהיה תלוי על צווארו!" (דעת תורה שם)

הדברים מפעימים!!!

אל תחפשו אשמים...

משה רבנו עמל ולא מצליח להביא לידי השראת שכינה, הוא מכין שאולי באשמתו נוצר העיכוב ולפיכך נזקק לאהרן. ומהצד השני, גם אהרן נתקל באותו קושי בדיוק. לאחר שזורז והשתכנע לעבוד, למרות חששותיו, הוא מגלה שככל הנראה חששותיו היו מוצדקים, ואכן הוא המעכב, שהרי עשה את המוטל עליו ועדיין לא ירדה שכינה.

אהרן הכהן, אשר לבטח יכל לתלות את העדר השכינה בעם ישראל עצמו, בגין חטאם במעשה העגל, לא עשה זאת אלא לקח את מלוא האחריות על עצמו ואמר שהעדר השכינה מישראל לא נגרם אלא מחמתו.

לימוד גדול לדורות למדנו כאן. כאשר המצב איום ונורא, שכינה מסתלקת, והברכה התרחקה מישראל, אל לו לאדם לחפש אשמים אחרים אלא צריך לתלות את הדבר בעצמו, ורק בעצמו.

שני האחים הגדולים, משה ואהרן, הבינו כי אמנם אין זה מן הנמנע שבאשמתם חל העיכוב, אולם באותה מידה ייתכן ורק בזכותם תתאפשר השראת שכינה. עם כל החשש, עליהם לעשות את המוטל עליהם מתוך תקווה שבמאמץ משותף הם ינחלו הצלחה.

למדנו מהי גודלה של לקיחת אחריות.

בבחינת "אין הדבר תלוי אלא בי", אך לשלילה, כלומר, הסיבה לכך שהדבר לא קורה, שהשכינה לא שורה - תלויה בי, אך ורק בי!!

אלא שעדיין נותר לנו לברר מדוע בא אהרן הכהן בכזו מין טענה כביכול לאחיו משה ואמר לו "משה אחי כך עשית לי, שנכנסתי והתביישתי"?

ולא רק זאת אלא שיש לדעת, מפני מה משה שותק ובוחר שלא להגיב!?

חששו של אהרן ופיוסו של משה - רקב אל המזבח

כפי שהזכרנו לעיל, כשנכנסו משה ואהרן לאהל מועד, התנהל ביניהם דו-שיח מעניין:

"ויאמר משה אל אהרן קרב אל המזבח ועשה את חטאתך ואת עולתך וכפר בעדך ובעד העם ועשה את קרבן העם וכפר בעדם כאשר ציוה ה'".

ופירש רש"י: "שהיה אהרן בוש וירא לגשת, אמר לו משה: למה אתה בוש? לכך נבחרת!" (רש"י, תורת כהנים).

ולכאורה, מנין לנו שהיה אהרן בוש והיה משה מפייסו?! מה המקור לכך?

עמד על כך השפתי חכמים כאן וביאר:

"מדלא כתיב 'ויאמר משה אל אהרן עשה חטאתך' וגו', ולמה היה צריך משה לומר לו 'קרב אל המזבח', ועוד הרי כבר נאמר והקרב לפני ה'".

מבואר לנו מדבריו ששתי קושיות עמדו לנגד רש"י, והם אלו שהכריחו את פירושו:

א. מדוע אמרה תורה בלשון "קרב" אל המזבח, ולא לשון "עשה" חטאתך, כמוכא בשאר המקומות?

ב. עוד הוקשה לו, שלכאורה יש כאן כפילות, שהרי כבר הוזכר בפסוקים קודמים ההוראה: "ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעולה תמימים והקרב לפני ה'" (שם ט, ב), וכבר נצטווה אהרן להקריב, ומדוע היה צריך לחזור משה שוב ולומר לאהרן "קרב אל המזבח"?

אלא מכאן למדו חז"ל - שהיה אהרן בוש וירא לגשת! ומשה חיזק את ידיו ודחק בו - למה אתה בוש לכך נבחרת!

ולכאורה לא התפרש ברש"י מה הסיבה שהיה אהרן בוש וירא מלגשת!

והרחיב בזה הרמב"ן שציין למדרש חז"ל: "ויש אומרים היה אהרן רואה את המזבח כתכנית שור (שהיה רומז כביכול לחטא העגל) והיה מתיירא ממנו, נכנס משה אצלו, אמר לו: אהרן אחי! לא תירא ממה שאתה מתיירא, הִגַּס דעתך ובוא קרב אליו, לכך אמר "קרב אל המזבח", ויקרב אל המזבח, בזריזות".

זהו שהיה אהרן חושש שמא חטא העגל הוא המונע בעדו מלהיות ראוי להקריב.

"היה נדמה לו כאילו צורת העגל שם מעכב בכפרותיו"...

וממשיך הרמב"ן בדבריו הנפלאים להודיענו גדולתו של אהרן הכהן:

"וטעם דבר זה כי בעבור שהיה אהרן קדוש ה' ואין בנפשו חטא זולתי מעשה העגל היה החטא ההוא קבוע לו במחשבתו כעניין שנאמר (תהלים נא, ה) "וחטאתי נגדי תמיד", והיה נדמה לו כאילו צורת העגל שם מעכב בכפרותיו, ולכך אמר לו "הגס דעתך"! שלא יהיה שפל רוח כל כך, שכבר רצה אלהים את מעשיו".

זוהי - לקיחת אחריות!!!

אהרן הכהן לוקח אחריות מלאה על כל הנעשה ואומר: בשלי הרעה הזאת!!!

לא נימנע מלקבוע כי ככל הנראה זו הסיבה שבסופו של דבר אכן חלה ההתגלות האלוקית ושכינה שרתה בישראל. שהרי לכאורה, לא מצינו שאירע דבר נוסף או איזו התרחשות מיוחדת שבעבורה תשרה השכינה. מסתבר שדווקא בשל העובדה כי כל אחד מבין שיש לו אחריות אישית לכך שהשכינה לא שורה והוא משתדל לתקן את עצמו, ויחד עם זאת, כל אחד מרגיש שעל כתפיו מוטלת האחריות לגרום להשראתה והוא פועל בהתאם, דווקא בשל כך חלה לבסוף חלה ההתגלות המיוחדת.

משה רבנו ואהרן הכהן - כל אחד בחן את עצמו והבין את האחריות הגדולה גם לכך שההופעה מתעכבת, וגם ליכולת שבידו לגרום לה להופיע.

הדברים מתבטאים בשיא החריפות במעשה נדב ואביהוא. כפי שמתאר המדרש (תורת כהנים שם):

"היה אהרן עומד ותוהה, אומר: אוי לי כך עבירה בידי וביד בני שכך הגעתני. נכנס משה אצלו והיה מפייסו, אמר לו: אהרן אחי! מסיני נאמר לי עתיד אני לקדש את הבית הזה, באדם גדול אני מקדשו. הייתי סבור או בי או בך הבית מתקדש, עכשיו נמצאו בניך גדולים ממני וממך שבהם הבית נתקדש! כיון ששמע אהרן כך צידק עליו את הדין ושתק שנאמר וידום אהרן".

אלו מנהיגי האומה!!!

משה רבנו מואס בכבוד וממאן להנהיג

בתנחומא (שמיני ג) נמצא חיזוק לדברינו:

"לכך נאמר 'ויהי ביום השמיני' שבכל שבעת הימים שהיה משה בסנה אמר לו הקב"ה: לך בשליחותי. והוא אמר לו: "שלח נא ביד תשלח". אמר לו הקב"ה: אני אומר לך לך, ואתה אומר לי שלח נא ביד תשלח? חייך, למחר אני פורע לך, כשיעשה המשכן

תהא סבור בעצמך שאתה משמש בכהונה גדולה, ואני אומר לך קרא לאהרן שימש, לכך נאמר "ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו".

ממדרש זה עומדים אנו על מהות העונה של משה רבנו.

אינו מבקש שררה וכבוד לעצמו, תאוות השלטון ממנו והלאה.

מידה זו מצינו אצל משה גם בחטא העגל כשהקב"ה מודיע לו "לך רד כי שיחת עמך אשר העלית מארץ מצרים" (שמות לב, ז), מיד "ויחל משה את פני ה' אלקיו", ולאחר מכן "ועתה אם תשא חטאתם, ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת!!" זוהי עוצמה אדירה המתאימה למנהיג האומה המוכן למסור נפשו על צאן מרעיתו.

מפני מה זכה אהרן להיות כהן גדול?

דווקא אהרן זכה להיות כהן גדול, ומידת הענוה המיוחדת שלו היא זו שגרמה לו להיות כלי שלם לעבודת המקדש, כמו שמצינו בדומיה שאפפה אותו לאחר פטירת שני בניו, שתיקה וקבלת הדין באהבה, ועוד לומר: אוי לי כך עבירה בידי וביד בני שכך הגעתי!! זו התכונה שגם הביאה אותו לידי כל שהיה מצטער ואומר: יודע אני שכעס הקב"ה עלי ובשבילי לא ירדה שכינה לישראל!!! הוא אינו מחפש אשמים, הוא מטיל את מלוא האחריות על כתפיו.

אהרן לא התפלל על עצמו - כי חשב שלא די בכך...

וכעת נבין מפני מה היה משה צריך להיכנס עם אהרן למשכן כדי להתפלל, ומדוע לא יכול היה אהרן להתפלל על עצמו?

אולם לפי המבואר הרי זה ברור, ברוב ענוותנותו חשב שאין כוחו לבד מספיק כדי לעורר הרחמים ולהשרות השכינה בישראל. אם כן, מתברר שכדי שתהיה השכינה שורה צריך לחבר את משה ואהרן יחדיו, ורק הצירוף שלהם באחדות שלמה גורם ל"ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח את העולה ואת החלבים". (ט, כד).

מיד נכנס עמו משה רבנו בלא אומר ודברים וביקשו רחמים וירדה שכינה לישראל.

נכנס עמו - כאיש אחד בלב אחד, בנושא בעול, כאוהבו בלב ובנפש של אחיו אהרן, כמי שחי באותה תחושה של לקיחת האחריות בעד כל כלל ישראל במעשה העגל, כפי שמעידה התורה "**ויבוא** משה ואהרן", לשון יחיד, כי לא שניים היו כאן אלא אחד!!

משה ואהרן התאחדו למען המטרה המשותפת, והיו כאחד. ובאמת, התשועה לא איחרה לבוא, ובכח תפילתם שנטלו על עצמם כאחד את גודל האחריות העצמית בכל מה שנוגע לכלל ישראל, "ירדה שכינה לישראל".

בן תורה נדרש ליטול אחריות... על עצמו!!!

ישנה הרגשה רווחת בקרב חלק מציבור יראי ה' שכשרואים תינוקות שנשבו שאינם מכינים דבר וחצי דבר בערך התורה, המסיתים נגד כלל שומרי התורה, אזי חושבים שהדבר נובע מעומק פחיתותם של אלו או גודל רשעותם ושנאתם לכל מה שריח של יהדות נודף ממנו...

אין ספק שיש בדברים ממש, אך לא כך צריכה להיות נקודת המבט במשקפיים של בן תורה!

בן תורה לעולם מוכרח ונדרש ליטול אחריות על כל מה שקורה סביבו, ולא רק בסביבה הקרובה אליו, אלא בהיקף רחב יותר, כללי יותר, ולקיחת האחריות צריכה להיות בראש ובראשונה על עצמו!!!

לא יעשו הגויים רעה אא"כ יעשו ישראל תחילה רעה ביניהם

וכבר חידד ולימד רבי יהודה החסיד ב"ספר חסידים" מהי ההשקפה הנכונה מנקודת המבט ממנה יש להסתכל על ענין זה, וכה כתב:

"אם תראה בית של צדיק או בית הכנסת חרב או רשעים דרים בו, דע שישראל היו דרים בו דרך ביזיון, וכן בית המדרש שנוהגים בו קלות ראש סופו נופל בידי ערלים, דיו לעבד שיהיה כרבו, כי לא נהגו נכרים קלות ראש וביזיון בבית ה' עד שנהגו בו ישראל,

שנאמר (ירמיה ז, א) 'המערת פריצים היה הבית הזה?' ואחר כך: 'נְאֻרָהָ כָּל עֹבְרֵי דֶרֶךְ'. לעולם לא יעשו הערלים רעה, אלא אם כן יעשו ישראל תחילה רעה ביניהם זה לזה תחילה או שמבזים את התורה ואין מוחים בידם". (ספר חסידים - סימן ט). והמבין יבין... וכל מילה, מיותרת..

ואם נרחיב את הדברים נראה שלא רק מה שקורה בתוככי עם ישראל מחייב את היהודי הפרטי בהסקת מסקנות אישיות ובלקיחת אחריות עצמית, אלא כל המתרחש בעולם בעצם נועד כדי ליצור אצל כל יהודי ויהודי איזו התעוררות להביא אותו למקום של שינוי וחיזוק בעבודת ה'.

והדברים בוודאי רלוונטיים בתקופה (ניסן תש"פ) בה אנו חיים בצל ההסתגרות מפאת מגפת הקורונה המשתוללת בעולם ולא פוסחת אף על היושבים בארץ הקודש בעוה"ר.

כל פורענות שבעולם - כדי שיתעוררו ישראל אל התשובה

ולנגד עינינו יאירו דברי רבנו הר"ן בדרשותיו, החודרים ופולחים חדרי בטן, ומתאימים בעיקר לתקופה זו בה אנו עומדים כעת, עם התפשטות נגיף הקורונה:

"ולפעמים מתחדשים מקרים בריחוק מקום ובאיים הרחוקים כדי שיתעוררו ישראל אל התשובה וייראו ויפחדו פן יגיעם הפורענות, והוא מאמר הנביא (צפניה ג, ו-ז): "הִכְרַתִּי גוֹיִם נְשָׁמוֹ פְּנוֹתָם הִחְרַקְתִּי חוּצוֹתָם מִכְּלֵי עֹבֵר נִצְדָּו עֲרִיָּהֶם מִכְּלֵי אִישׁ מֵאֵין יוֹשֵׁב. אֶמְרָתִי אֶךְ תִּיָּרָאֵי אוֹתִי תִקְחֵי מוֹסֵר". וכשאינם מתייסרים ברעת אחרים הפורענות הולך הלוך ונסוע וילך הלוך וקרב, ואין ספק כי מי שרואה כל אלו התלאות אשר הם באמת התראות השם יתברך ועודנו מחזיק בדרכו אשר דורך בה הוא כמו שעובר עבירה וקיבל עליו התראה שהתיר עצמו למיתה מכאן ואילך". (דרשות הר"ן, דרוש ו).

וכבר הקדימו במדרש תנחומא (פר' מצורע):

"וכך אתה מוצא כשחטאו ישראל, ביקש הקדוש ברוך הוא להגלותן בכת אחת קודם האומות, אלא אמר: אם אני מְגַלָּה את ישראל תחילה, עכשיו נעשים חרפה וקלון לכל האומות. מה עשה? הביא סנחריב הרשע על כל האומות והגלה אותן, שנאמר: ותמצא כקן ידי לחיל העמים (ישעיה י, יד), וכתוב: וְאֶסִּיר גְּבוּלֹת עַמִּים וְעֲתוּדוֹתֵיהֶם שׁוֹשְׁתִּי (שם יג).

וישראל רואים שהגלית את האומות שביניהם ויעשו תשובה, ויראו דין שאני עושה באומות העולם ויראו משפטי, אולי יעשו תשובה, שנאמר: הכרתי גוים, נשמו פנותם (צפניה ג, ו). וכתוב בתריה: אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר (שם שם ז). כיון שלא עשו תשובה, מיד גלו".

כל מאורע שמתרחש בעולם בכלל, ובתוך עם ישראל בפרט, מצריך התעוררות אצל כל יהודי ויהודי באופן פרטי, לומר ולשאול את עצמו מה הדברים נוגעים אליי, היכן חלקי בדבר, ובמה זקוק וצריך אני להשתנות.

נדע כולנו, לקחת אחריות אישית ולפעול כל אחד בתחומו על-מנת לגרום להופעת השכינה, בד-בבד עם ההכרה שיתכן וחלילה אנו המעכבים ולפיכך עלינו לתקן את פגמינו. כך נזכה בעז"ה להתגלות המלאה ולמציאות של "ושכנתי בתוכם".

אשרי מי שזכה לכך!!!

לקחת אחריות מיסודי האמונה

ללא ספק שעיקר לקחת האחריות של האדם כלפי מעשיו תלוי ביסודי האמונה. ולא זו בלבד, אחד מהיסודות של התשובה, הוא הכרת האחריות של האדם על מעשיו, ככל שיחדיר בליבו ובנפשו את האמונה בכורא יתברך, אזי ממילא יקח יותר אחריות על מעשיו ויחיה חיים טובים ומאושרים יותר.

וכדלהלן:

לשים לב לפרטים הקטנים

המגיד הנודע הגר"י גלינסקי מסר לשומעי לקחו כהרגלו בקודש תמידין כסדרן דברי אמונה בכורא יתברך, ובקטע שלפנינו נבחין אף בגודל החשיבות שיש לאדם כשהוא לוקח אחריות על מעשיו (נצטט את הדברים כלשונו כמובא בספר הנפלא - מגיד דבריו ליעקב):

טבע האדם, שמתוך רוב ההרגל הוא לא שם לב לפרטים, ואם הוא לומד מאמר או רואה משהו שקרה סביבו, הוא לא מתבונן אז, רק את מה שהבין בפשטות, את זה הוא יקח, אבל אם לוקחים את הדבר ועושים את זה רחב, לאט לאט פותחים את זה... מגדילים ולאט לאט - (לא ממהרים) לוקחים 'זכוכית מגדלת' מסתכלים על זה. מתבוננים... חושבים. - מבינים עוד דברים חבויים שצריך לעצמו.

מוסר זה נקרא זכוכית מגדלת על מאמרי חז"ל - אם אנחנו רוצים בקיצור לבאר מה זה מוסר? יש מאמרי חז"ל שאדם לא מקרב לעצמו. אדם רואה מאמר חז"ל או פסוק... נו טוב מעניין... והולך לו הלאה.

הגר"י סלנטר, בעצם שיטת המוסר, חידש שצריך לחשוב על כל מאמר חז"ל - **מה זה נוגע אליי?** הוא יסד את העניין של המוסר - שמכל דבר שאתה שומע, תחשוב היטב בעמקות - מה זה נוגע לי?

שואלים מה ההבדל בין 'מוסר' ל'דרוש'?

'דרוש' זה לומר ולהסביר מה כתוב, 'מוסר' - זה עליו הכתוב אומר - מה המאמר הזה אומר עלי? מה הוא רוצה ממני?

הגר"י הלך פעם ברחוב ולפניו נסע גוי בעגלה עם תבן. לפתע נפלה מהעגלה חבילה אחת של קש, אמר לו העגלון: "זקן, תרים לי את החבילה", ענה לו ר' ישראל: "אני לא יכול". ענה לו העגלון: "אתה יכול, אתה רק לא רוצה".

אז כל הלילה הגר"י צעק בתוכחת מוסר על עצמו: **"אתה יכול, רק אתה לא רוצה!!!"**. הוא למד מזה מוסר לעצמו ואילו אנחנו, בכלל לא מתפעלים ממה שקורה מסביבנו - צריך לשאול בכל דבר שקורה סביבו: 'מה זה נוגע לי?' כי אם הקב"ה הזמין לי גוי שיגיד לי את זה - זה משמים! הרי כל בני האדם הם כמו בובות מדברות.

ה' אמר לו קלל

דוד המלך - כששמע את שמעי בן גרא מקלל אותו אמר: הַנִּיחוּ לוֹ, ה' אמר לו קלל! הרי הוא רק 'טייפ' (מכשיר להשמעה). הרי 'אם ה' אמר לו קלל' - מה אני רוצה ממנו? דוד לא שם לב **מי** אמר אלא **מה** הוא אמר. בדרך הטבע האדם תיכף מתרגז, הוא לא שומע מה אמרו לו - אבל דוד שמע מה אמרו לו מהשמים ולכן גם לא התרגז. אילו אדם היה חי עם הרגשים כאלו, היה מתפעל. וכמו שכתוב באגרת הרמב"ן - "וכאשר תקום מן הספר - תחפש באשר למדת אם יש בו דבר אשר תוכל לקיימו" - אדם לומד ויודע מה שכתוב אבל מה זה נוגע לי? **זו עבודת המוסר.**

עבודת המוסר - זה שאדם בכל דבר שקורה, ירגיש שמדברים אליו ולא לאף אחד אחר. ואם חז"ל אומרים שחייב אדם לומר בשבילי נברא העולם, אז דיבורים של עולם בטח נבראו בשבילי. ואם הקב"ה הזמין אותי למקום הזה, מסתמא הוא רוצה שאני אלמד מזה.

גדולי עולם גדלו ממה ששמעו, אפילו שלא התכוונו אליהם. ר' זונדל מסלנט לפני שנסע, נפרד מהגר"י זצ"ל ואמר לו - "ישראל, ישראל! תלמד מוסר ותהיה ירא שמים!" מהמילים האלו הוא נעשה רבנו הגר"י זצ"ל - מחולל תנועת המוסר. הוא שמע והפנים.

אם כן, עבודת המוסר, לקרב אל הלב פנימה - "וידעת היום והשבות אל לבבך", זאת עבודה! זה לא דבר פשוט.

צער תוגה ודאגה לחינם בכפליים

הגמרא בנדה (ד, א) על הפסוק "אורך ה' כי אנפת בי" (ישעיה יב, א), מביאה מעשה באחד שהיה לו פרקמטיא בספינה, ונצרך הוא לצאת לרגע קט מהספינה, וכאשר חזר לספינה נכנס לו מסמר ברגל, ולא היה יכול ללכת וכו' והנה הוא רואה שהספינה ממשיכה לנסוע עם הסחורה ואילו הוא נשאר על החוף בלילה לבד עם המסמר, כמה טענות יש לו על הקדוש ברוך הוא, למחרת נודע לו שהספינה טבעה ואמר: אורך ה' כי אנפת בי!

נשאלת השאלה, למה באמת בדיוק סיפור כזה התחבר לפסוק זה? מסתמא היו עובדות נוספות שניתן היה לקשרן לפסוק זה. התשובה היא שכאן רואים כמה שהאדם הזה התחרט שכל כך דאג. אתמול בלילה לא יכול היה לישון מרוב צער, איבד את הכסף, בבוקר הוא לא רק אמר אני מודה לך שאנפת בי, אלא גם הצטער למה אתמול לא יכולתי לישון? מה איתי? אני רואה

כאן שחוסר בידיעה גרם לי להיות טרוד ועצוב. אז אילו ידעתי אתמול כלילה שהספינה נטבעה, הייתי אומר תודה והייתי מרים 'לחיים' והייתי ישן 'כמו תינוק'. ורק מפני שאני לא ידעתי, לכן לא ישנתי.

ונוסיף בזה: ללא ספק שאותו אדם שהצטער והתייסר, היה מקום לצער שלו שהרי במציאות הוא חווה צער, ייסורים ויגון, אך ברמת הידיעה, אילו היה יודע שכל הצער שעובר וחווה הוא בעצם לטובתו ולהצלחתו אזי היה מקבל כוחות אחרים להתמודד עם אותו צער והיה מקבל פרופורציה אחרת לדברים, ואף היה מודה לריבון העולמים על אותו צער שהוברר שהוא בעצמותו היה סיבת הצלתו כאמור.

חסרון הידיעה-גורם מרכזי לצער

החפץ חיים בניחומין לביתו

עוד סיפר הגר"י גלינסקי זצ"ל: (כלשונו)

"החתן של מרן החפץ חיים נפטר. באה אליו ביתו ושאלה בפיה: אבא, וכי חסר לה' גויים? בדיוק הוא היה צריך לקחת דווקא את בעלי?"

אמר לה החפץ חיים: בתי, מה רצית? החשבון בשמים היה - שלישי עולם או בעלך!

שמעה זאת ביתו ושתקה!

והמשיך המגיד,

"באים לאדם ואומרים לו: תשמע, יש גזר דין, או להחריב שלישי עולם או לקחת אותך! וכולם יודעים מה שכתוב בהקדמה בקובץ שיעורים של ר' אלחנן וסרמן, כשלקחו אותו להריגה, הוא הלך בשקט, הוא אמר: אנחנו הולכים להיות קרבן בשביל יהדות אמריקה! ובאמת המנוול הזה (היטלר ימ"ש), לא הגיע לאמריקה. אז אם ר' אלחנן אמר שהם קרבנות, הוא ידע מה שהוא אומר. והוא לא רצה לפסול את הקרבן! כל מחשבה זה פיגול.

אם כן, כל הבעיה שלנו היא שחסרה לנו הידיעה".

המשגיח בדרכו האחרונה לגיא ההריגה

ונקודה נוספת אמר המגיד במתק לשונו: "הגאון רבי אליהו לופיאן אמר לי שמישהו סיפר לו שהוא היה היחיד שהיה עָד - שבזמן שהביאו את התלמידים של קלם להריגה, אז הגרמנים הובילו אותם, בראשם צעד ר' דניאל הי"ד שהיה המשגיח [לא היה שם ראש ישיבה, בקלם היתה ישיבה שכאן 'אלטערע בחורים' (בחורים מבוגרים), והם לא היו צריכים מסגרת כפי שהיה נהוג, רק באו לגדול במוסר], ור' דניאל ביקש מהגרמני שיתן לו לדבר כמה מילים לפני ההוצאה להורג. חוץ ממה שהוא אמר לי שהם הלכו עם בגדי שבת וצחצחו את השיניים, זה קלם! זה הוא סיפר לי אגב, כמו שהלכו לחתונה. לקדש שם שמים. הגרמני הרשה לו.

פתח המשגיח ואמר: הלא כתוב בחז"ל (ברכות סא, ב) שהמלאכים שאלו בעשרה הרוגי מלכות על רבי עקיבא - זו תורה וזו שכרה? אמר הקב"ה למלאכים: תשתקו! ואם לא, אני אחזיר את העולם לתוהו ובוהו.

שאל ר' דניאל הי"ד: מאימרים בגלל שאלה?! אחד באמצע השיעור ישאל שאלה, אז מגיד השיעור יגיד: תשתוק! אם לא אני סוגר את הישיבה?! תתרחץ! מלאכים באו לשאול שאלה... ורבי עקיבא עצמו לא שאל, רק התלמידים שלו עמדו ואמרו: רבנו עד כאן? ורבי עקיבא אמר להם: כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה מתי יבוא לידי ואקיימנו.

ההסבר הוא כך, המלאכים אמרו על עשרה הרוגי מלכות, ענה להם הקב"ה: אחרת, זה חורבן כל העולם, או הם או אחזיר את העולם לתוהו ובוהו, עכשיו תבחרו! כבר לא שאלו, אנחנו הולכים כפרה על עם ישראל שיישאר.

ר' דניאל סיים את דבריו, פנה לגרמני ואמר: אני כבר גמרתי, אתה יכול להמשיך... זהו הסיפור שר' אליהו לופיאן סיפר לי.

אם כן, מי שיכול להגיד דבר כזה, הוא יודע, אין לו בעיות. ברור לי, אין לי שום ספק שכל יהודי שאני אבוא אליו ויאמר לו: תשמע, בשמים היה דיון וצריכים להחריב ח"ו את כל ארץ ישראל וגם אתה תהיה בגזירה הזו, אבל אם אתה תלך לבד... אז מהשמים ירחמו על כל הנותרים. לי ברור שהוא יגיד 'תנו לי יום לכתוב צוואה... אם אני יכול לעזור לכל העם... למה לא. הרי בין כה וכה אני

צריך למות יום אחד, אז במקום שאני ימות בעוד כמה שנים, אולי עשרות שנים, אז שיהיה קצת לפני זה! כל אחד יסכים, ברור לי...

ואם יש בעיות, למה אדם לא יחשוב, צרת הכלל אני סובל! יכול להיות! מי יודע? אפילו שהוא חיפש ופשפש בעצמו ולא מצא אישום על עצמו. הרי היסוד הוא שאדם צריך לחשוב מידה כנגד מידה - זו העבודה של האדם. למה הגיעו לי ייסורים? והעיקר הוא להצדיק את המצב, להוריד את הבעיה ולא להישבר. הוא יכול גם לתלות את הייסורים שלו בגלגולים קודמים שלו, מי יודע..."

אין אנו בקיאים ומבינים בסדרי עולם

"הרי האר"י הקדוש אומר, כתוב "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם", ותרגום יונתן מפרש: ואלין דיניא דתסדר קדמיהון. אלין אינון סדורין דגלגולא, דינין דנשמתיין, דאתדנו כל חד וחד לקבל עונשיה. (אלה אותם סידורים של הגלגול, דיני הנשמות שנידונו כל אחד ואחד לקבל עונשו).

המפרשים שואלים: מה הקשר בין 'ואלה המשפטים' לעולם הנשמות והתיקונים?

אתם יודעים שאין לו לדיין אלא מה שעניו ראות, וזה עד כדי כך שהפוסק הגדול רבי יצחק אלחנן פסק והתיר אשת איש - כמובן לפי עדים ובדיקות - ואחר כך בא הרוג ברגליו. אז באו הבעלי בתים וטענו: כבוד הרב מה איתכם? אתם הרי פסקתם שהאשה היא אלמנה?! אמר להם: מה אתם רוצים, זו משנה מפורשת: אם בית דין התירו והבעל בא, תצא מזה ומזה, אז בימי חז"ל היה מותר לבית דין לטעות?! אלא אין לדיין אלא מה שעניו ראות! יש עדים ויש זה...

בכל אופן, אחד בא לבית הדין ותובעים ממנו כסף, בא אדם ואמר 'אתה חייב לי אלף שקל'. הוא יודע שהוא לא חייב, אבל אף פעם לא לויתתי! באים עדים, וכל יהודי בחזקת כשרות. אם אין עליו שום הוכחות שהוא קרוב או פסול - מאמינים לו ואין לדיין אלא מה שעניו ראות. אמנם הוא טוען בצדק שהוא לא חייב לו כסף אבל בגלגול הראשון נשאר חייב - וכאן סידרו לו את התיקון.

אז אם אני לא יודע אם אני גלגול או לא גלגול, אז למה שאני אשבר, מה הבעיה? יכול להיות שזה הולך לתיקונים."

לקפוץ על העגלה בזמן המתאים

ועוד סיפר הגר"י גלינסקי זצ"ל:

"היה מעשה אצל הסטייפלער, הסיפור הידוע שהיה ויכוח בין איש לאשתו, היא חזרה בתשובה והוא לא רצה, ואז היא הגיעה למצב שאמרה שאם הוא לא יתחזק, וישוב אל ה' אתגרש ממנו. וכמה שדיברו איתו, היא אשה טובה בשבילך, למה לך? מה היא רוצה בסך הכל? חבל לך לאבד אותה. בשום אופן לא הסכים. עד שסיפרו את זה לסטייפלער. הוא אמר להם שיביאו אותו אליו. הביאו אותו.

הנכד נכנס ודיבר מה שדיבר או כתב. הבעל לא יכול היה להתווכח איתו כי הרי הסטייפלער היה כבד שמיעה. אז הרב אמר בזו הלשון:

"הגלגולים התבטלו כבר, זה הדור האחרון! אם לא תקפוץ עכשיו על העגלה, אף פעם לא תוכל לתקן!"

- וזה עזר.

ככה באופן הרגיל חושבים, נו מילא... תהיה לי עוד אפשרות לתקן, אבל אם מבינים שאין... גמרנו - זה עכשיו או לעולם לא, מסכימים לסבול עוד קצת. אמנם עד היום היו תיקונים, אז מי יודע - אולי הסבל שלי זה חובות ישנים... אז למה אדם לא יכול להשקיע את הבעיות שלו ב'איני יודע'.

וזה עבודה בעניין - "צדיק ה' בכל דרכיו..." והקב"ה לא רק צדיק, אלא גם "וחסיד בכל מעשיו". הקב"ה עושה עוד לפני משורת הדין.

במדרש כתוב (תנחומא שמות) שרבי מאיר שואל שאלה, הרי הוא אומר, "וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלהיך מייסרך", מהו 'וידעת עם לבבך'? יהי יודע לבבך מעשים שעשית, שייסורין שהבאתי עליך, שלא לפי מעשיך הן וכו'. שהיה צריך באמת עוד להחמיר איתו יותר ולייסר אותו הרבה יותר גרוע, אבל ה' מרחם עליו, ליבך יודע.

אדם צריך לדעת מה שקורה אצלו - יש משהו שצריך ואתה יכול לתקן - תתקן!

כי את זה רוצים ממך, אבל יש גם עניין של ייסורים ממרקים עוונותיו של אדם, שאפילו שאתה לא מתקן, זה מתנקה ע"י ייסורים כי נאמר ברית במלח... וכו'. לא איכפת לי מי מביא עלי את המלח, יכול להיות אפילו חתול... שאדם יידע שאין עוד רפואה שמשתיקה צער הייסורים כמו אמונה. ובזה אפשר לחזק את עצמו כי לאחר מכן הוא בעצמו, יהיו לו ייסורים על שהיו לו ייסורים".

***

אכן, למדנו מדבריו המופלאים של המגיד הנודע יסוד נוסף:

כל זמן שהאדם מתכוון במעשיו ובדברים שקורים לו, ואפילו בפרטים הקטנים, אזי לא רק שיתן מבט אמוני לקורה אותו ויחיה יותר בשלווה, אלא אף יוכל לקחת אחריות על מעשיו ביתר שאת, כיון שהא בהא תליא, התכוונות יוצרת מחויבות ואחריות וממילא מתעצמת האמונה, וחוזר חלילה.

***

ונפתח נא פתח נוסף בדברים הנוגעים לתקופה נפלאה זו, בה אנו עסוקים בענייני יציאת מצרים ומצות 'והגדת לבנך', כאשר קשר אמיץ יש ביניהם ללקיחת האחריות על עצמנו, ועלינו לנצל רגעים גדולים אלו לחזק עצמנו ביסודי האמונה, כאמור.

את ליל הסדר אנו פותחים בהכרזה: "כל דכפין - ייתי ויכול, כל דצריך - ייתי ויפסח". וננסה להבין למה התכוון בעל האגדה בתקנת אמירה זו.

לחשוב על העתיד-ולהעודד!

הבה התכוון, מדוע הזמנת האורחים בלילה זה נעשית דווקא כאן, כאשר מזכירים את "לחם העוני"? האם זהו האירוח הראוי והרצוי? וכי לא מתאים יותר להזמין לסעוד את ליבם בתבשילים דשנים המוגשים ב"שולחן עורך"?

ויתירה מזאת, האם זהו הזמן המתאים לזמן קרואים לסעודתנו? אתמהה! כאשר כבר כולם שבו זה מכבר מבית הכנסת, קידשו על היין, ואף אכלו את הכרפס וחצו את המצה! הרי השעה הנכונה לכך היא כבר בערב החג ולא בעיצומו?

עוד יש להבין את כפל הלשון: "כל דכפין ייתי ויכול, כל דצריך ייתי ויפסח". הרי ב"ייתי ויכול" כלול כבר הכל - המצה והמרור, היין והחרוסת וגם שולחן עורך. מדוע צריך הזמנה מיוחדת לאורחים לקרבן הפסח - "ייתי ויפסח", ואם משום הצורך להימנות על קרבן פסח, הרי גם זה צריך להיעשות מראש, טרם ההקרבה, ולא בליל הסדר - לאחר שהוקרב?

כמו כן יש להבין את הקשר של המשך קטע זה המתייחס לתקווה שבשנה הבאה נהיה בני חורין בארץ ישראל, מדוע הוא נחשב חלק מהזמנת האורחים?

דברי חיזוק על אורך הגלות

ואמנם, בעלי המוסר מצאו רובד עמוק יותר בכוונת אמירת "כל דכפין ייתי ויכול" וכו'.

לדעתם, אין המדובר כאן בהזמנת אורחים לליל הסדר. הזמנה זו אכן צריכה היתה להתבצע עוד בטרם התקדש החג. רצון בעל ההגדה היה להרעיף עלינו טללי חיזוק ונוחם בהתאם למצבנו בגלות המר והנמהר, ומצא לנכון לקבוע זאת דווקא בתחילת הלילה הגדול בפתחו אנו ניצבים.

יש התמהים, מפני מה נאמרה פסקת "הא לחמא עניא" בלשון ארמית, ואחד ההסברים הוא שיש שתלו את טעם הדבר בכך שעל ידי זה נזכר שהגלות באה כעונש על אכילת חמץ בפסח. (שיכולי הלקט סי' ריח. בשם אחיו רבי בנימין).

ונוסיף נופך לדברים.

בליל הסדר אנו מדגישים ומבליטים את היציאה מגלות לחרות, משיעבוד לגאולה, אך עדיין לא ניתן להתעלם מהעובדה ש"אכתי עבדי אחשוורוש אנן"... עדיין אנו במציאות שאינה מזהירה, בלשון המעטה, כאשר משנאי ישראל נשאו ראש, גלות קשה ככבשה בין שבעים זאבים, הנמשכת קרוב לאלפיים שנה, הנה כי כן פתח בעל ההגדה את דבריו בארמית, שפה בה השתמשו אבותינו בגלות, שיש בהן מסר של תקווה מול הסבל הפרטי והכללי.

עוד יום יבוא...-הגביר והמרגלית

סיפר הגאון הצדיק רבי יעקב גלינסקי זצ"ל:

באחת השמחות המשפחתיות העיזו צאצאיו של מרן החפץ חיים זצוק"ל ושאלו אותו: סבא, עכשיו ברוך ה' הגעת אל המנוחה ואל הנחלה, אך בעבר הלא רחוק חלפו מעל ראשך ימים קשים בפרנסה, סיפרת לא אחת שאכלתם לחמים קשים שנותרו בבית האופה וטבלתם אותם במים כדי לרככם, ואפילו את זה לא תמיד השגתם, כיצד עברת בשלום את אותן התקופות?

הרהר החפץ חיים זצ"ל קימעה והשיב במעשה:

אחד הגבירים, יצא פעם ליריד ובידו אלפי רובלים. לצערו, איחר את עיקר ימי היריד בהם יכל לקנות ולמכור, אך הוא זכה לסייעתא דשמיא מיוחדת כשלפתע רץ אליו אחד הסוחרים: אנא! הנני זקוק לכסף מזומן בדחיפות! אני עומד לחתום על עיסקה גדולה, לרוב הסוחרים כבר אין כעת מזומנים. אבל אתה שבאת עכשיו מסתמא הנך מחזיק מזומנים בכיסך. הלא כן?

הלה ראה שהגביר מתמהמה מעט ונקט בפעולה משכנעת:

"יש ברשותי אבן יקרה השווה ארבעים אלף רובל!!! אני מוכן למוכרה לך בשלושים אלף, אבל העיקר כמובן, שתשלם במזומנים, מה אתה אומר?" סיים תוך כדי שהוא מוציא אותה מכיסו. ואכן, הגביר ראה ששוויה של האבן אף גדול יותר ממה שהעריך אותה המבקש. אך שח לו כמתנצל: "מאוד הייתי רוצה ומעוניין לעזור לך, אבל מה אעשה שבאתי עם לא יותר מעשרת אלפי רובל?"

טוב, תן לי עשרים אלף ונסיים את העסקה". אמר לו הסוחר שחשב שהגביר מנסה להורידו במחיר.

"אין לי יותר מעשר אלף!!" חזר הגביר על דבריו. והסוחר עזב את המקום בתחושת החמצה ומפח נפש, כשהוא רץ להשיג מזומנים ממקור אחר. לאחר כשעה, חזר אליו ואמר: "אני רואה שהעסקה שווה לי בכל מחיר, חבל לי להפסיד, תן לי את הכסף שיש לך וגמרנו". הגביר כמובן הסכים אך טען בפני חברו שהוא צריך לשהות באכסניה בשבועיים הקרובים, אם אתן לך את הכל ממש, מה יהיה איתי?" וגם לזה הסכים הסוחר: "קח מאה רובל ללינה וכל טוב".

וסיפר הגביר: נשארתי בידי רק מאה רובל. לבית מלון כבר לא התקרבתי בימים הבאים, כלילות ישנתי בעזרת הנשים של בית הכנסת. למחייתי קניתי מעט לחם יבש שהסכים האופה למכור לי במחיר מוזל בסוף היום. מיעטתי לנסוע בעגלות, ואת רוב הדרך עשיתי רגלית, בגשם הסתתרת מתחת לעצים, מה שלא תמיד עזר ופעמים שנרטבתי עד לשד עצמותי, וכך חלפו השבועיים בהם נאלצתי לשהות בעיר היריד.

לאחר מכן המשכתי את דרכי עוד שבוע של נסיעה בעגלה לביתי, כי כסף לרכבת, כמובן, לא נשאר בידי. עברתי מעיר לעיר, ובנסיעה אירחו לי לחברה עניים וקשי יום שהביטו עלי בחמלה גדולה. הם הבחינו מיד כי אינני רגיל לנסוע כך, האמת ניתנה להיאמר שהיה לי קשה באותן שעות שסעדתי ונדחקתי באכסניות שונות עם העניים, קשה לתאר זאת. אולם כל זה היה עד שהגעתי הביתה. כשנכנסתי, נחרדו בני הבית לראותני עם בגדים מרופטים ועיניים טרוטות שינה, אך כשהוצאתי את היהלום מכיסי פניהם קרנו מהתפעלות. כזו אבן טובה, ועוד במחיר כזה. לאו בכל יומא מתרחיש ניסא.

כשנרגעתי מעט מעמל הדרך, שאלו אותי: "אבא, עכשיו טוב לך והנך שמח. אנו רואים, אבל כיצד עברו עליך שלושת השבועות הקשים בדרך, איך החזקת מעמד?"

ואני אמרתי להם: שמעו נא, בני חביבי, חלפו מעל ראשי ימים כואבים ולילות קשים, אך כאשר הצער איים לשלוט על רוחי ולהכניעני, בשעה שהדמעות עמדו לפרוץ מעיני, באותו רגע הייתי פוסע לצד, בשקט בשקט מוציא את האבן ומביט בה... כשראיתיה, ננסכה בי רוח חדשה, התמלאתי עידוד ואומץ לב: עוד יום יבוא, עוד כמה ימים, אשוב הבית, שם יהיה לי כל טוב שבעולם, שם כבר אשוב למעמדי, שם ידעו מי אני..."

מרן החפץ החיים זצ"ל סיים את הסיפור, ובני ביתו לא היו צריכים יותר מכך, הם כבר הבינו את הנמשל.

כאשר מתחילים לחשוב על כך ש"יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי עולם הזה". אזי כל הבלי העולם מתגמדים. הקושי נהיה קל לעומת קורת הרוח בטרקלין.

כל מי שצריך ישועה-יפסח!

סיפורו של מרן החפץ חיים ממחיש היטב את כוונת דברי בעל ההגדה בפתח דבריו.

בעת שאנו יושבים בדרך חירות, אך ללב מתגנבת מחשבה סוררת על הקשיים העכשוויים והגלויות הקשות, עלינו לזכור את היציאה החפוזה ממצרים, כשבאמתחתנו צרור דל המכיל לחם עוני שלא הספיק להחמיץ לאחר 210 שנות גלות, לדעת שמכוחה של מצה זו "הא לחמא עניא" - שהיא מאכל דאסוותא - מאכל רפואה, ומיכלא דמהימנותא - מאכל אמונה, לצאת ולהיושע גם מגלות ארוכה שכזו.

כל דכפין ייתי וייכול - זוהי קריאה לכל אחד ואחד מאיתנו הזקוק לישועה לאכול את מאכל הרפואה לרפאות את שברינו, עצבותינו וצרותינו.

כל דצריך ייתי ויפסח - זוהי עצה לכל מי שצריך ישועה, שיוכל להשיג אותה באמצעות הפסיחה והדילוג על המצב הנוכחי תוך כדי הבטה על העתיד.

ומה?

לשנה הבאה בארעא דישראל - אל דאגה! בשנה הבאה נהיה אכן בארץ ישראל ובני חורין. גם אם השתא הכא, לשנה הבאה בארעא דישראל. גם אם השתא עבדי, בשנה הבאה בני חורין.

לקחו של ליל הסדר-יש סדר בעולם

ליל הסדר, יותר ממה שהוא מספק לנו תשובות מדוע אנו סובלים כל כך בגלות הנוראה הזאת, הוא מודיע ומגלה לנו שיש סדר בעולם המנוהל על ידי הבורא יתברך, ולו נתכנו עלילות, גם אם אנו לא מכינים את מהלך הדברים והשתלשלותם.

אנו מאמינים באמונה שלמה כי יש תכלית לסבל הנורא. בבוא הגאולה יתברך שדווקא צרות הגלות וייסוריה הם אלו שהצמיחו את הטוב הנפלא, הטוב הנראה והנגלה, של ימות המשיח.

הדבר אמנם נשגב מבינתנו, ועם זה אנו מאמינים כי בבוא הגאולה יראו הכל כי הוא יתברך "הטוב והמטיב", צדיק וישר הוא, זו אמונתנו וזו נחמתנו.

חג המצות ולחם העוני-תקוה לדורות

וביותר מכך, פתיחת ההגדה ב"הא לחמא עניא", נועדה להציב כבר בתחילת ההגדה ציון דרך לליל הסדר כולו.

להזכרת לחם העוני מיד בתחילת ליל הסדר, נועד תפקיד מחנך ומכוון.

כדי שלא יעלה על דעתו של מאן דהוא שיצאנו ממצרים בכוחנו ובעוצם ידינו, אנו מזכירים תחילה את ה"לחמא עניא". להזכירנו כי במצרים היינו עבדים חסרי אונים ורק חסד ה' הוא שגבר עלינו והביאנו עד הלום.

לחם העוני, מלווה אותנו בכל שעת קריאת ההגדה ומשריש בנו את ההכרה שעבדים היינו וה' יתברך הוא שהוציאנו משם. זוהי גם המטרה העיקרית של חג הפסח בכללו, החג נקרא בשם "חג המצות", שם זה מורה על מצבנו הראשוני, על השפלות והעוני בהם היינו נתונים באותו בית עבדים. והנה, למרות הכל יצאנו משם. עובדה זו נוסכת בנו תקווה ובטחון בה' שימשיך להוליכנו קוממיות לאורך כל הדורות.

"איחרת את המועד", אמר לי האדמו"ר(מפעים)

אולם, רובד נוסף של לקיחת אחריות קיים בחיי האדם כאן עלי אדמות, והוא לא רק להתייחס למה שעשה או פעל ולקחת אחריות אמיתית כלפי מעשיו, אלא אף להכין שהוא בא לעולם הזה לתקן גלגולים קודמים שלו, ואף על זה עליו לקחת אחריות, שהרי מדובר באותה נשמה, הלא היא נשמתו. כאשר ידע זאת, יחוש סוג של מרגוע וכפי שנראה מהמעשה המפעים הבא:

המילים - אותן מילים ששמעו קירות החדר לא פעם - זלגו יחד עם הדמעות, גולשות אל השולחן וכמו מכתים את המפה הצחורה שעליו. מן העבר השני נראתה דמות טמירה רוחנית, הדרת פנים לה, ועיניה יוקדות כיקוד אש: הרה"ק רבי שניאור זלמן מלאדי.

"רבי! רבי!" נשנק קולו של החסיד בכואו אל הקודש. "הן כבר יודע הרבי את מטרת בואי. זה רבות בשנים אני בא הנה כשאותה בקשה בפי, ומדוע אינני זוכה להיענות בדבר ישועה ורחמים? האם נגזר עליי לעזוב את העולם הזה בלא יד ושם, בלי נצר וזכר לשושלת משפחתי? מה יהא עליי?" ושוב היה מבכה על בניו כי אינם.

צדק ואמת נפגשו בדבריו. מדי בואו אל רבו, הוא בעל התניא, היה החסיד, ר' יחזקאל שמו, שוטח את צרתו לפניו. בנים או בנות לא היו לו. טרם זכה. וכבר מייחלים הוא ורעייתו שתישמע בביתם פעייתו של תינוק, הו, כמה מייחלים הם... תפילות רבות שפכו, סגולות שונות ניסו, ועדיין לא נראתה הישועה באופק.

והיה מדי חודש בחודשו ומדי שבת נסיעה בשבתו, כאשר היטלטל ר' יחזקאל בדרכים עד בואו אל מורו ורבו, חזר שוב ושוב על הבקשה: אנא, רבי קדוש, התפלל בעבורי שאזכה בבנים...

אך הרבי? הוא אינו מבטיחו דבר.

עשיר גדול היה ר' יחזקאל, אף בנכסים רבים התברך, מניבי רווחים נאים. אך גם הר של זהובים אין ביכולתו להעביר את עצבונו כי רב.

ממון רב הזיל להוצאות הנסיעה, זאת על אף שאין ר' יחזקאל זה מן הפזרנים, בלשון המעטה. אך רבי שניאור זלמן טוען לעומתו כי הקטרוג הינו גדול, ואף שהתאמץ לבטלו לא עלה בידו. ניכר עליו שרוצה הוא בכל מאודו לחזק את היהודי שמולו, אולם קצרה ידו מלהושיע. ואין איש יודע מדוע ולמה.

אך הביקור אצל הרבי בפעם הזאת - היה שונה. רבי שניאור זלמן מרים עיניו אל ר' יחזקאל, ואישונו כמו פולחים אל חדרי ליבו. "לזכות בזרע של קיימא אתה מבקש?" הוא שואל, כמו לא שמע את הבקשה עשרות פעמים בשנים האחרונות. "אם כן, עליך לנסוע בשבוע הבא ביום שלישי לחלות פניו של הרב הקדוש רבי שלמה מקרלין. בקש ממנו שיתפלל בעבורך, ואם ייעתר לבקשתך - מובטח אתה שתיענה מן השמיים ותזכה בישועה".

בלב מתרונן יצא החסיד מן החדר, ובשמחה רבה שב לביתו לבשר לאשתו כי נצנוץ של אור נראה בקצה המנהרה החשוכה. ביום שלישי בשבוע הבא יצאו מאפלה לאורה!

הבשורה מצהילה את פני בני הזוג כשמן טוב, וכבר מעתה שמחים הם. כבר אינם יכולים להמתין בימים הספורים עד למועד הנסיעה לקרלין.

אולם גם השבוע הארוך ביותר - חולף לבסוף. וכך, בבוקרו של יום שני כבר ניצבת כרכרה נאה בפתח ביתו של ר' יחזקאל. הוא עצמו נרגש כל כולו, השבוע עומד הכל להשתנות, בעזרת השם...

העגלון ישב במקומו שעל הכרכרה, מוכן ומזומן לצאת לדרך, צמרמורת חלפה בגבו של ר' יחזקאל, שעה שהביט לאחוריו. הסתכל בפעם האחרונה בביתו העצוב ולחש לרעייתו: "לא עוד עצב, לא עוד שקט מדכא. בקרוב יתמלא הבית אורה, בסייעתא דשמיא".

האשה ענתה אמן ברוב דבקות, ובזאת נפרדו השניים.

ארוכה הדרך לקרלין, ארוכה ולא קלה. הימים ימי טבת, והקור העז חודר אף למרכבה המגוננת של ר' יחזקאל הגביר. אך כשהלב בוער - כל רוחות שבעולם אינן יכולות לו. האמונה מחממת את עצמותיו, והתקווה שתלויה כעת באוויר משכיחה ממנו את טרדות המקום והזמן.

את הלילה הוא מעביר בפונדק דרכים נחמד, ועם זריחת החמה הוא משכים, מתפלל ויוצא להמשך המסע. היעד: האדמו"ר רבי שלמה מקרלין, איש המופת, ששמעו הולך בכל המדינות כאיש אשר רוח אלוקים מרחפת בו. 'מעניין הוא הדבר, מדוע שלחני רבי שניאור זלמן מלאדי אליו, מתעמק ר' יחזקאל. 'הרי אין ספק שכוחו של הרבי רב ועצום הוא, ואם כן תחזור השאלה, מה ראה על ככה? למה לא בירכני בעצמו? ואם כבר יעץ לי לנסוע לרבי שלמה מקרלין, למה לא עשה זאת קודם לכן, ומה יום מיומיים ושנה משנתיים?'

כך היו רבות מחשבות בליבו. התרוצצו ההרהורים לכאן ולכאן, אולם לבסוף אמר לעצמו: 'די, עצת ה' היא תקום. העיקר שאזכה סוף כל סוף להיפקד בזרעא חייא וקיימא'. ובעוד המסקנה מתיישבת במוחו ומתרווחת בנוחות במחשבתו, נכנסה הכרכרה בשעריה של קרלין, בצהריו של יום שלישי.

"היכן בית מדרשו של רבי שלמה?" מפריח העגלון שאלה לעבר חסיד מזוקן שחולף בסמוך. הלה מחווה בידו את הכיוון, ומסביר לבעל העגלה את הדרך ילכו בה. כעבור דקתיים עומדות היו רגליו של ר' יחזקאל על סיפו של בית המדרש הקרלינאי.

בהיכל פנימה עומד הקהל בתפילת המנחה בנוסח קרלין, קריאות רמות נשמעות מכל עבר, ור' יחזקאל עומד ומתפעל מן המחזה המרטיט, התפילה מסתיימת, והוא מוצא את עצמו בתור המשתרך לפני חדר הרבי. כעבור המתנה מועטה נכנס ר'

יחזקאל החדרה, וכמעשהו בראשונה אצל רבי שניאור זלמן מלאדי, כך מעשהו באחרונה אצל רבי שלמה מקרלין, "מורי ורבי שלח אותי לכאן, באומרו כי אם הרבי מקרלין יבטיח לי בן זכר, אזי תתקיים ברכתו ואזכה להיושע, לאחר שנות עקרות ארוכות ומייסרות".

רבי שלמה שתק קימעא, ובחלוף שהות מה השיב ואמר: "אתן לך את ברכתי, אולם עליך לתת עוד היום פדיון נפש בסך 1600 רובל כסף, כך יתוקן עוונך וחסאתך תכופר".

כשמוע ר' יחזקאל כדברים הללו, אחזתו חלחלה שיש בכוחה לטלטל את הגוף עד כדי נדוד של ממש, 1600 רובל?! הן זהו סכום אדיר! אמנם עשיר גדול הוא, ואין סך זה בעבורו אלא כשערה מן הראש, אולם כגודל עשירותו - כן גודל חסכנותו, מעודו לא פיזר מטבע שחוקה שלא לצורך. וכיצד זה ישלשל מניין כה גדול של מטבעות?

"אתן 300 רובל", התרצה לבסוף.

אך הרבי מנענע בראשו לאות 'לאו', מבעו נחרץ.

"אתן 400 רובל", הציע ר' יחזקאל.

והרבי בשלו: "1600 רובל, פרוטה לא פחות, רק בזאת תוכל לקבל ברכה לבן זכר. האמן נא לי שזהו הפתרון היחיד למצבך".

יצא ר' יחזקאל בפחי נפש, פניו נפולות, אפו נוטה כלפי הרצפה בחדות, וכולו אומר נוגות. הלילה כבר החל לעטוף את קרלין, ויהודים טובים נחפזו לתפילת ערבית. ר' יחזקאל הצטרף למניין שהתאסף לידו, כשהפעם נסחף אחרי מנהג אנשי המקום, ופצח בזעקתו בתוך תפילתו. נכון, הוא רוצה לזכות בבן זכר, אבל האם לשם כך יקדיש חלק כה נכבד מהונו?

וכך, אפוף לבטים, עלה על מיטתו שבאכסניה, כלוא בסבך הספקות, כשהמחשבות אינן נותנות לו מנוח. התהפך על משכבו אנה ואנה הרהר: 'אכן, ראיתי כי רבי שלמה עומד על דעתו ואינו זז מן הסכום שאותו נקב בתחילה. אומנם זהו סך אדיר, הוצאה שאינה מצויה אצלי בכל יום ויום, אך האם אין הדבר שווה תמורת בן זכר, ילד אמיתי משלי? בוודאי כדאי לי להעניק את 1600 הרובלים, ולקבל את ברכת הרבי!'

לבסוף החליט ברורות: הוא יתן את הפדיון הנדרש. הוא לא יאבד כמו ידיו את ההזדמנות הנדירה שנקרתה לפניו. הוא לא יאכזב את רעייתו הממתנה לשמוע בשורות טובות, הוא יזכה עוד השנה בבן זכר! בפסיעות נמרצות עשה את דרכו אל חדר הרבי.

הפעם לא נאלץ להמתין בתור, שכן בשעה זו של לילה איש מן החסידים לא עמד מאחורי הדלת. ר' יחזקאל הורשה להיכנס, ומצא את הרבי כשהוא רכון על גבי ספר הלכה. "רבי", הוא לחש, "הריני מסכים לתת את הפדיון. הנה, כאן עמי 1600 רובל כסף טבין ותקילין, ובלבד שיאציל לי הרבי ברכה".

רבי שלמה נאנח אנחה עמוקה. "איחרת את המועד..." ענה בלחישה כאובה. "מעוות לא יוכל לתקון... הפדיון לא יועיל עכשיו".

ר' יחזקאל החל לבכות בכיה גדולה ומרה. עמד והתחנן על נפשו, שפך נחלי דמעה שוצפים, ביקש וחזר וביקש, ברם, הרבי הרים ידיו ואמר: "אין בכוחי לסייע לך עתה, יען כי עבר זמנך... אילו היית נותן את הסכום שהטלתי עליך לפני כמה שעות, עוד יכולת להשיג את ישועתך, אך כרגע - כבר אפסה תקוותך".

לשמע מילים קשות אלו, נאחז הייאוש בר' יחזקאל ונעץ בו טלפיו, היטב הבין כי לא יועילו תחנוניו, וכי מנוי וגמור עם הרבי שלא לתת לו את הברכה המצופה. למה? זאת לא ידע. ברגליים כושלות יצא מבית המדרש, גורר את גופו אך בקושי במורד הרחוב. כשהגיע לאכסניה ארז את מטלטליו המועטים ויצא לדרכו.

'מה לי לשוב לביתי?' חשב. 'מה אוקר לאשתי הממתנה בכיליון עיניים לבשורה שבפי? כיצד אאכזב אותה, ללא הסבר על אודות סירובו של רבי שלמה לברכני? מוטב שאלך לי אל בעל התניא, שיבאר לי את אשר מתרחש כאן'.

תשוש גופנית ונפשית הופיע ר' יחזקאל בלאדי, בביתו של רבי שניאור זלמן.

אמר לו בעל התניא:

"דע לי כי בגלגולך הקודם נכשלת בביזוי תלמיד חכם, אשר עליו פסקו חכמינו שאין רפואה למכתו. מנגד, הרמב"ם פוסק כי יש לו תקנה על ידי שינדב קבא דדינרי, אך אין הלכה כמותו. על כן לא זכית עד היום להיפקד בבן זכר. אולם אמש היה התאריך כ' בטבת אשר הוא יום ההילולא של הרמב"ם, ובנוסף, ביום ההוא סיים רבי שלמה מקרלין את כל ספרי הרמב"ם, ולכן נתנו לו מן השמיים זכות לפסוק כמוהו רק באותו יום. רבי שלמה העריך כי קב של דינרים שיעורו 1600 רובל כסף, ואם היית מנצל את ההזדמנות ומוכיח כי תיקנת את הפגם באמונת הצדיקים על ידי נתינת הסכום הזה לפני השקיעה - אכן היית נושע..."

***

ולענייננו:

לעיתים ההשגחה מזמינה לאדם מקום, דרך ואפשרות לכך שיוכל על ידי מעשה שבעצם תלוי בו, במעשיו ובמחשבתו, להיושע ולהצליח. ובאם לא יקח את האחריות על עצמו, עלול הוא להפסיד את הרגע.

צריך לדעת לנצל את הרגע, לקפוץ על העגלה, ובזמן!

המעשה הבא יוכיח לנו זאת:

"מן השמיים האירכו את ימך!"

שעת לילה, העיר צפת נמה את שנתה. חסידים ואנשי מעשה מקדימים לעלות על יצועם, על דעת להשכים קום מבעוד לילה לעבודת הבורא, לשהות שעה אחת קודם התפילה, וללמוד עוד כמה שעות קודם לכן.

דממה ברוכה פושטת על הסמטאות הצרות, הספוגות ריח של קדושה. ולפתע, בבת אחת, קורעת צווחה מקפיאת דם את האוויר. "אוי... אוי! אהה.. אהה!"

לרגע משתררת דומיה, ולאחריה מפלחת צווחה נוספת את החלל, איומה ונוראה מקודמתה. "אוי לנו על גלות השכינה! אוי לנו על צערו של משיח! אוי... אוי! אהה.. אהה!"

הצווחה נקטעת ביבבות בכי חנוקות, ולאחריהן חותכת זעקה שלישית את האוויר, בקול מר כשופר. "אוי לבנים שגלו מעל שולחן אביהם..."

דמות מסתורית, לבושת שחורים, חולפת בין הסמטאות. מפיה בוקעות הצווחות.

ומעבר לתריסים המוגפים, חולפת רעדה בגוום של תושבי צפת. לא, הם אינם נבהלים, יען הם יודעים היטב מיהו הזועק מרה.

זהו הגאון רבי אברהם הלוי, מגורי האר"י. בכל לילה, בשעת חצות בדיוק, הוא עובר בין הסמטאות, וזעקותיו הנוראות על גלות השכינה ועל צערו של משיח, בוקעות מליבו השסוע, עד כסא הכבוד.

יחידי סגולה מבין חסידי צפת יודעים לומר משמו של האר"י החי, כי רבי אברהם הלוי הוא גלגולו של ירמיה הנביא, כי על כן הוא אינו מוצא מנוח לנפשו ההומיה, ומדי לילה הוא מקונן מרה על חורבן הבית, במשך שעות ארוכות, החל מחצות הלילה ועד קרוב לעלות השחר.

אותו יום, עליו נסוב סיפורנו, החל אף הוא בשעת חצות לילה, עם קינותיו וזעקותיו של רבי אברהם הלוי.

רבי אברהם עשה שעות ארוכות בבכיה מרה, לאחר מכן הכין עצמו לתפילת שחרית כוותיקן, ועם תום התפילה עלה לבית מדרשו של האר"י הקדוש, לקבל תורה מפיו.

הלימוד המשותף במחיצת האר"י היה אפוף קדושה ומסתורין. כבכל יום דיברה רוח הקודש מגרוננו של האר"י, דברים מכבשונו של עולם.

כאשר הסתיים הלימוד המעמיק, כעבור שעות ארוכות, פרשו החברים לבתיהם, למנוחה קלה ולטעימה כביצה, וגם רבי אברהם, אשר לא ראה שינה לעיניו ותנומה לעפעפיו מחצות הלילה, ביקש לעשות כמותם.

אולם האר"י עצר בעדו. בעיניו הקדושות סימן לו לגשת אליו. וכאשר היו השניים לבדם בבית המדרש פתח את פיו וגילה סוד נורא.

"רבי אברהם", נאנח האר"י, "לא איש בשורה אנכי. רואה אני עליך כי שלמו ימך, ועוד מעט תעזוב את העולם השפל".

רבי אברהם הרכין את ראשו וידיו נאחזו במסעד הכסא שלפניו. מילותיו של האר"י חרשו תלמים בליבו.

הוא עומד לעזוב את העולם השפל, משמע עליו להכין עצמו לקראת דינא ודיינא. אך האם באמת אין דרך לשנות את הגזירה? לקרוע שערי שמים בתפילה?

ולפתע נשמע שוב קולו של האר"י. "רק תקנה אחת ראיתי עבורך", אמר, "שאם תזכה לעשותה, תחיה עוד עשרים ושתיים שנה!"

רבי אברהם הרים את עיניו בתקוה. תקנה? מה היא?! הן כל אשר לאיש יתן בעד נפשו!

"עליך לעלות לירושלים, אל הכותל המערבי", אמר האר"י כשרבי אברהם בולע כל הגה היוצא מפיו, "ולהפיל תחינה על חייך. והיה, אם תזכה להתגלות השכינה מעל אבני הכותל המערבי. כי אז יוסיפו לך ימים על ימיך ושנים על שניך, וחיך יתארכו בעשרים ושתיים שנה!"

האר"י כילה לדבר את דברו ורבי אברהם התכנס בהרהוריו. עליו למהר אפוא ירושלימה. מי יודע, אולי יבקעו זעקותיו שערי רקיע ובבית דין של מעלה יאריכו ימיו ושנותיו.

עוד באותו יום יצא רבי אברהם מצפת, בדרך המובילה לירושלים. חבריו, יושבי בית המדרש, לא הבינו להיכן הוא ממהר כל כך, אבל רבי אברהם לא הכביר במילים.

"לא עת דברים היא", אמר לרעייתו, שהתקשתה אף היא להבין מה פשר הבהילות. הוא מסר לה כמה הוראות, שנשמעו באוזניה כצוואת שכיב מרע, ארז את מעט מיטלטליו, עלה על חמורו ויצא מן העיר.

ימים מספר עשה רבי אברהם בדרכים. בשעות היום רכב על חמורו בדרכים המובילות דרומה, בואכה ירושלים, ועם רדת השמש התכונן למנוחת לילה קצרה, שנפסקה בנקודת חצות.

אכן, גם בהיותו בדרכים לא חדל רבי אברהם מלקונן על גלות השכינה, כשדמעותיו זולגות על לחייו ללא מעצור. חומת ירושלים, שהזדקרה באופק מול עיניו, כעבור כמה ימי מסע, גרמה לליבו להחסיר פעימה. הוא חש כמי שהולך לפני הדיין העתיד להכריע את גורלו, לחיים או למוות.

שעריה של העיר החרבה והשוממה קיבלו את פניו בדומיה, והוא חלף בעדם כשעיניו מצועפות בדמעות. לא, הוא לא התכוון לרדת מיד אל הכותל המערבי. את התפילה המכרעת התכוון רבי אברהם לשאת אחר הכנה רבתי.

רבי אברהם התהלך בצידי דרכים, עלה אל אחד מבתי המדרש השוכנים בסמוך למקום המקדש ותר אחר עליית גג נידחת, בה לא יפריענו איש מעבודתו.

כאשר מצא את אשר חיפש, נמלטה מפיו אנחת רווחה. הוא קשר את חמורו בחצר בית הכנסת ועלה אל העלייה, שם פתח את הצרור שהביא עמו, הוציא שק ולבשו על בשרו. ובאותו הרגע החלה עבודתו.

שלושה ימים ושלושה לילות עשה רבי אברהם בין כותלי עליית הגג הצרה, בצום מתמשך, והדמעות שזלגו מעיניו איימו להטביעו שם, בינות לספרים העתיקים. הוא בכה וזעק, התפלל מקירות ליבו, והתחנן להימצא ראוי לעלות אל שריד בית מקדשנו, לקונן על גלות השכינה ולבקש על חייו.

כאשר יצא מעליית הגג, לאחר שלושת ימי תפילה ותענית, דמה מראהו של רבי אברהם למראה מלאך אלוקים. עורו קרן באור יקרות, ועיניו הקדושות בערו כלפידיים. רבי אברהם לא הביט ימין ושמאל. הוא צעד נכוחה, היישר אל הכותל המערבי. וכאשר נגעו אצבעותיו באבנים הקרירות, נפתח מעיין דמעותיו, כאילו לא בכה מזה עידן ועידינים.

הוא התרפק על האבנים הדוממות, לופת אותן באצבעותיו, וליבו שאג נהמות כאב, על צרה של השכינה. לילות על לילות של קינות בהרי צפת נקבצו ובאו להן יחד, הצטמצמו לאותן שעות מספר.

ואז, לפתע פתאום, כאשר נשא עיניים בוכיות אל על, עמד ליבו מפעום.

על אבני הכותל ממש מעליהן, נראתה מולו דמות אשה לבושת קרעים, כשהיא מטפחת בידיה ומקוננת מרה.

"ציון! ציון!" צרח רבי אברהם בקול מר נוכח המחזה הנורא, "אוי לי שראיתך בכך!" והוא קרס תחתיו מתעלף.

רבי אברהם שכב מעולף למרגלות אבני הכותל, עיניו עצומות, ובגדיו רטובים מנחלי דמע. והנה הוא חולם חלום מופלא. ובחלומו הוא רואה את האשה המתאבלת, כשהיא יורדת מעל אבני הכותל, ניגשת אליו ומוחה את דמעותיו. "בני", אומרת היא, "בני אברהם, התנחם נא, כי יש תקוה לאחריתך ושבו בנים לגבולם, כי אשיב את שבותם וריחמתים..." ובאותו הרגע, עם ניגוב דמעותיו וסיום דברי הנחמה, נפקחו עיניו והוא התעורר מעלפונו.

את הדרך בחזרה לצפת עשה רבי אברהם ברגשות מעורבים. מחדש, קיננה תקוה בליבו כי זכה להתגלות השכינה. מאידך, המחזה הנורא על אבני הכותל סרק את ליבו הסחוף במסרקות של ברזל.

ימים מספר היטלטל בדרכים המובילות צפונה, אל העיר צפת. וכאשר הבחין בבתי העיר מרחוק התרונן ליבו בקרבו. הנה, חוזר הוא אל ביתו ואל בית מדרשו, חי וקיים, בריא ושלם.

בלב הולם התעטף באדרתו ונכנס אל הקודש פנימה. משתאה לדעת מה בשורה יבשר לו האר"י. ואכן, למראהו של הנכנס בקעה רוח הקודש מגרוננו של האר"י שבחבורה: "בוא ברוך ה'", קרא לעברו, כשנהרה שפוכה על פניו הקדושות, "רואה אני בך, כי זכית לראות פני שכינה! מן השמים האריכו ימיך והוסיפו שנים על שנותיך! חיה תחיה עוד עשרים ושתיים שנה!..."

וכך היה, לאחר מעשה אותו אברהם הלוי עוד עשרים ושנים שנה בדיוק.
סיפור מופלא זה מובא בספר 'אור הישר' למקובל האלוקי רבי מאיר פאפירש זיע"א.
לנצל את הרגע, ולזכות בחיים!

***

ונביא נא מעשה מופלא נוסף, הממחיש את גודל ועומק לקיחת האחריות, אשר אם יזכה בה האדם, יקנה ללא ספק את עולמו
בזה ובבא.

מסירות נפשם של האחים מסלאוויטא על כסוי הראש

מעשה ברבי משה, בנו של רבי פינחס מקוריץ, ובניו רבי שמואל אבא ורבי פינחס. אנשים אלה התמחו בדפוס, והחליטו לייסד
בית דפוס בעיר סלאוויטא, ולהדפיס שם את כל ספרי התלמוד בהוד והדר. רבי משה ובניו פנו לגדולי הדור וביקשו מהם מכתב
הסכמה ואזהרה, שבמשך עשר שנים מיום סיום הדפסת התלמוד בדפוס סלאוויטא, לא יוכל אף אדם להדפיס את הש"ס, כי
יהיה בזה משום השגת גבול. הגאון רבי עקיבא איגר ועוד רבנים נתנו להם מכתב הסכמה כפי שביקשו.

במשך כחמש שנים, הדפיסו רבי משה ובניו את כל התלמוד בהידור רב. הש"ס המודפס נמכר כמעט כולו תוך שנים מועטות. רבי
משה ובניו התכוונו לחזור ולהדפיס את התלמוד שוב, אך נודע להם שרבי מנחם מהעיר וילנא, אבי משפחת ראם, ניגש גם הוא
להדפיס את התלמוד בוילנא, למרות שעדיין לא מלאו עשר שנים מיום גמר הדפסת התלמוד בסלאוויטא.

מדפיסי סלאוויטא פנו אל גדולי הרבנים, ובתוכם גם לגאון רבי עקיבא איגר בדרישה, שיכריזו איסור על דפוס וילנא, על יסוד
הסכמתם הראשונה. לאחר ששמע הגאון רבי עקיבא איגר את טענת שני הצדדים, פסק: מאחר שמדפיסי סלאוויטא מכרו כמעט
את כל העותקים של התלמוד שהדפיסו, ואחר שהמדפיס של וילנא הביע את נכונותו לקנות את כל העותקים הנשארים בדפוס
סלאוויטא, במחיר אשר יושת עליו, אין מדפיסי סלאוויטא יכולים לעכב את ההדפסה בוילנא, והרשות בידי משפחת ראם
להדפיס מחדש את כל התלמוד בוילנא, להגדיל תורה ולהאדירה.

אמנם, היו כמה רבנים שהצדיקו את מדפיסי סלאוויטא, אבל דברי הגאון רבי עקיבא איגר הכריעו את הכף לטובת מדפיסי וילנא.

רבי משה ובניו, שנוכחו לדעת כי ישנם רבנים שעמדו לצידם, שגו ושמעו לעצת אנשים בלתי מהוגנים ולכן פרסמו ברבים: "אין
לסמוך על ההיתר של רבי עקיבא איגר למדפיסי וילנא, כי הוא כבר זקן בא בימים (אז היה הגאון רבי עקיבא איגר בן למעלה
משבעים שנה), וכל מעשיו על פי רצון בנו, הגאון רבי שלמה איגר".

דברים אלו הכריחו את הגאון רבי עקיבא איגר לצאת מגדר ענוותנותו, הואיל והיה כאן פגיעה בכבוד התורה. הוא כתב את דעתו
בצורה ברורה במכתב (מיום ד' טבת תקצ"ו) וזה לשונו: "מאוד הומה לבי על העזות והחוצפה של מדפיסי סלאוויטא, ודבריהם
דברי נאצה הם. לא בלבד על בני הגאון שהיטה את לבבי, אלא גם עלי, שיכולים לפתות אותי לפסוק שלא כדין. ובאמת שבכל
ההסכמות ששלחו אלי מדפיסי סלאוויטא לא מצאתי בהם שום ממש לזכותם, אפילו על אחד מאלף. אינני מוחל להם כלל וכלל,
כי על בזיון התורה אי אפשר למחול".

רבי עקיבא איגר עמד מול היכל הקודש, ומתוך צער ועוגמת נפש אמר: "ריבוננו של עולם, תורתך אני לומד, ועל פי תורתך אני
פוסק. אפילו אם אני מוחל על כבודי, על כבוד תורתך אתה לא תמחול!"

בימים ההם אירע דבר נורא ואיום. פועל אחד, שהיה כורך ספרים במקצועו והיה עוסק בכריכת ספרי התלמוד של סלאוויטא,
תלה את עצמו בבית הדפוס מתוך שכרות וקלות דעת, ומת. המשכילים, ששנאו את דפוס סלאוויטא, כיון ששם נדפסו כל מיני
ספרי קודש, טענו באזני השלטונות, שהפועל התלוי הוא באשמת האחים בעלי הדפוס.

שלטונות רוסיה, שהיו שונאי ישראל, קפצו על המציאה שנפלה לידיהם. הם אסרו באזיקים את האחים (את האב רבי משה לא
אסרו, מפני זקנותו המופלגת), וחקרו אותם יום יום במשך שלוש שנים תוך כדי עינויים קשים, כשהם מוטלים בבית הסוהר עם
שודדים ורוצחים. לבסוף הובאו לפני בית משפט, וזה פסק את דינם באכזריות: האחים יעברו בין שתי שורות של חיילים רוסים,
כאשר לכל חייל שוט בידו, ועל האחים לקבל מידי החיילים 1500 מכות שוט, ואם יישארו בחיים - יוגלו לסיביר לכל ימי חייהם.

בערב ראש חודש אלול תקצ"ט בוצע פסק הדין האכזרי. שתי שורות של חיילים עמדו בכיכר העיר, שורה מול שורה, כל שורה
מנתה מאתיים וחמישים חיילים ובידם מאתיים וחמישים שוטים בתוך המעבר הצר שבין השורות, צריך היה כל אחד מהאחים
לעבור שלוש פעמים, ולספוג את המכות וההצלפות.

השוטרים ניגשו אל אחד האחים, פשטו את מלבושיו, רק הכיפה הלבנה נשארה על ראשו, זאת היה בקשתו היחידה אשר הרשות הרוסית הסכימה לה.

בלחש הפקיד את רוחו בידי אלקיו, ידיו אסורות, גופו ערום, ואת גוו נתן למכים. השוטים הורמו והורדו והוצלפו על גוו הערום. פתאום עמד מלכת, והשוטים מוסיפים להצליף על גבו, כיפתו הלבנה צנחה מעל ראשו וידיו כבולות באזיקים, ואינו יכול להרימה, ובגילוי ראש אסור ללכת.

אחד החיילים שהרגיש בדבר, הרים לו את כיפתו וחבשה לראשו המוכה. הוא המשיך ללכת בין שורות החיילים שלוש פעמים, לבסוף נשאר בחיים והועבר לבית החולים. לאחר מכן העבירו את האח השני, וגם הוא הוכה 1500 מכות בשוטים.

גזירה זו על האחים החישה את קיצו של אביהם, והוא הלך לעולמו. אחרי השתדלויות רבות מצד חסידי קוריץ וסלוויטא, קיבלו האחים "חנינה" מאת ניקולאי העריץ, וגלות סיביר הוחלפה במאסר עולם במוסקבה. רק לאחר מותו של ניקולאי, כשעלה אלכסנדר השני על כיסא מלכות רוסיה, הוא שחרר את האחים.

האחים הצדיקו עליהם את הדין, ואמר: "קיבלנו את העונש, על שפגענו בכבודו של הגאון רבי עקיבא איגר".

ללא ספק שהיו האחים הללו יכולים לתת הסברים אחרים לכל מה שקרה להם. לתרץ, לתת פרשנויות ולהתנער, אך הם הצדיקו עליהם את הדין בדומיה ולקחו אחריות על מעשיהם.

ומזה למדנו את היסוד החשוב סביבו נסוב מאמרנו והוא:

גודלה וחשיבותה של לקיחת האחריות!!!

***

וכיון שעל נושא כה חשוב נסוב מאמרנו, נסיים במעשה מופלא שסופר על ידי נערה אחת, ובציודו מוסר השכל, להבין עד כמה חובת כל אדם **לקחת אחריות** על מעשיו, לדעת להתנצל, לשוב אל ה', להשיב את אשר לקח וגזל, ובכך ודאי יכופר לו בבחינת "מודה ועוזב - ירוחם".

וכך סיפרה:

ארבעת אלפי השקלים-השגחה ולקיחת אחריות

הסיפור שלי אינו על עצמי, אלא על אשה מיוחדת בעלת מעשים גדולים - סבתא שלי.

סבתי נפטרה לפני שנתיים (בגיל 83), ביום הפורים, יום שכל כך אופייני לשמחה ולמעשי החסד שהיו לה.

שנתיים לפני פטירתה, היא גילתה לנו סוד מדהים:

"היה זה לפני כ-22 שנה, כשאת ואחותך הייתן ילדות קטנות ובאתן להתארח אצלנו בבית", היא פתחה. "אחותך, שהיתה אז בת 6, רצתה להרגיש בוגרת, ועל כן, מתוך טוב ליבה, היא לקחה סמרטוט והחלה לנקות את האבק ששרר בבית. היא ניקתה את המדפים והרהיטים, ואז כשהגיעה אל אחד המדפים, הבחינה בשקית חומה, ולתומה, היא תפסה אותה והשליכה אותה מהחלון החוצה, בחושבה שזוהי פסולת. אלא, שאת הדבר שהיא לא ידעה הוא, כי הסבא, בעלי, הניח בשקית הזו סכום של 4,000 ש"ח - סכום עתק באותם זמנים, על מנת להחזיר את הסכום הנ"ל לאדם שלוה ממנו.

סבא היקר הגיע בערב לבית, ותמה, היכן השקית החשובה.

אני, שזכרתי כי אחותך סידרה שם, פניתי אליה ושאלתי היכן הניחה את השקית החומה, והיא ענתה לי בתמימות כי זרקה אותה מהחלון, "אוי ואבוי", זעקתי, "היתה זו שקית עם כל הכסף של סבא". מיד רצתי אל קומת הכניסה של הבניין ופתחתי בחיפושים. אך גם לאחר מאמצים רבים השקית לא נמצאה, תליתי מודעה בבנין שמי שמצא שקית עם סכום כסף גדול, מתבקש ליצור קשר עם משפחת... היה זה סכום די גדול לאותם שנים, חיכינו בכיליון עיניים שמישהו יתקשר וישיב את האבידה, אך זה לא קרה.

עברו 20 שנה מאז..

יום אחד, אני הולכת לכיוון המכולת, ושומעת מישהו שקורא לעברי בקול גדול: "פְּרִיָּדָא!!!". היה זה בחור כבן 35, רכוב על אופניים, אשר רץ לעברי מתנשף. "טוב שראיתי אותך", הוא פתח ואמר, "כבר הרבה פעמים שרציתי לדבר איתך, אבל מרוב בושה הסתובבתי ושכתי על עקבותיי".

"מי אתה?", שאלתי.

"אני הבן של השכנה".

"אהה, איזה יופי, איך גדלת, ושמעתי שאתה כבר נשוי, תצליחו..." בירכתי אותו. אלא שהוא היה נראה אחוז בהלה ותדהמה.
"מה קרה?" שאלתי אותו, והלה חל לגמגם ואמר:

"את זוכרת שלפני 20 שנה איבדתם שקית חומה עם הרבה כסף ותליתם מודעה... אני הוא זה שמצא אותה, אלא שלא רציתי להחזיר לך, מפני שהכסף סינוור אותי ולא יכלתי לעמוד בפיתוי. עברו שנים ומאז התחלתי להתחזק, הלכתי לשיעורי תורה שחיזקו אותי מאוד בעבודת המידות ויראת שמיים, וכיום אני מבין שמה שעשיתי אז היה גניבה, ואני זה שגרמתי לך ולבעלך צער גדול, ועל כן אני מבקש סליחה ומתבייש. דעי לך שכבר הרבה פעמים רציתי להתוודות ולהשיב לך את הכסף, אך לא יכלתי לעשות זאת מרוב בושה". ואז הוא שלף מעטפה והחל לספור שטרות על סך של 4,000 ש"ח.

"אני מתנצל על הצער והגניבה, ועל כן אני מוסיף לך עוד כסף על מנת שתסלחי לי".

"אני מוחלת לך בלב שלם", אמרה סבתא בטוב ליבה הרחמן, "ואינני מבקשת ממך שום תוספת על הכפרה, אומנם, אומר את האמת כי בתקופה האחרונה שנותרתי אלמנה אני זקוקה מאד לכסף, ולכן אקח ממך את הסכום האבוד, מפני שכעת אני ממש נחוצה לו וזהו הזמן הטוב ביותר בשבילי לקבל אותו, אך לא יותר מכך. אני סולחת לך ושמחה שהינך כיום בחור דתי שומר תורה ומצוות", סיימה סבתא את סיפורה כשהיא לא מגלה לנו מי אותו שכן.

אלא שהסיפור לא נגמר...

סבתא נפטרה לבית עולמה, ושנה לאחר פטירתה יצאתי לשידוכין.

נפגשתי עם בחור וסיפרתי לו על סבתא שלי ועל מעשיה הרבים, כיון שבאותו שבוע חל יום האזכרה שלה ביקשתי ממנו אם יוכל ללמוד ולהתפלל לעילוי נשמתה.

הבחור נדהם ואמר לי: "ישנו בחור צעיר בבית הכנסת שלנו שמזכיר כל שבת את השם של סבתא שלך באשכבה לעילוי נשמות, ועושה לה תיקון נפטרים מידי שבוע".

"באמת? מי הוא הבחור?", נדהמתי, ואז הוא חשף בפניי את שמו, ונדהמתי לגלות כי הוא אותו בחור שלקח לפני 20 שנה את השקית עם הכסף...

מחמת ההתפעלות הרבה שהיתה לו מתגובתה של סבתא שלי, הוא חש צורך להשיב לה על כך טובה ולכן הוא עושה לה מידי שבת תיקון נפטרים ומזכיר אותה בכל מאורע בתפילות ובאזכרות.

"למדתי מכך מוסר עצום", מסיימת נכדתה, "למדתי כמה התורה והמצוות משנים את האדם לטובה. ובעיקר, כמה ה' מסובב שהכל יהיה לטובה. הקב"ה לקח לסבא וסבתא שלי את הסכום כסף הזה אז, אך סיבב זאת לטובה שהכסף שב לאחר 20 שנה כשסבתא כה היתה צריכה לו, ובעיקר שהרווח הכי גדול שיצא מזה הוא שהם לא ידעו כי בעתיד, אותו בחור ילמד ויתפלל לעילוי נשמתם, שזוהי הטובה הכי גדולה שיכולים לקבל".

לעילוי נשמות ישראל אשר אין מי שינציח את שמותם

ת.נ.צ.ב.ה

שבת שלום,

מיכאל זכריהו.